

Analýza stavu a vývoja regionálnych disparít v okresoch Trenčianskeho kraja v rokoch 2001 – 2011

Róbert HAMADA

Abstract: *Problems of regional development is a topic which refers to different sections of society especially in the context of regional disparities and poses as one of the most serious problems not only in Slovakia but also in the wider European context. The aim of this paper is to provide an overview of the status and trends of regional disparities in the districts of Trenčín County (Trenčiansky kraj) in the years 2001 – 2011 by selected indicators. Selected indicators were divided according to their properties into four groups: economic, socio-economic, demographic indicators and indicators of infrastructure facilities. Gini coefficient, coefficient of variation and point method have been applied in the analysis of regional disparities. Within the county it can be clearly seen that the leaders are the districts of Trenčín and Považská Bystrica and the lagging one is the district of Partizánske.*

Keywords: *regional disparities, Trenčín County, indicators, regions NUTS 4*

Úvod

Pre Slovensko ako člena Európskej únie je veľmi dôležité, aby jednotlivé regióny Slovenska boli dostatočne konkurencieschopné a hospodársky silné v porovnaní s ostatnými ekonomicky rozvinutejšími regiónmi EÚ. Špecifickým znakom regionálnej štruktúry Slovenska sú však priestorovo výrazné a neustále sa prehľbujúce regionálne disparity (ďalej len „RD“), ktoré sú bezprostredným prejavom priestorovo diferencovanej ekonomickej aj sociálnej úrovne regiónov (Rajčáková, 2009). Rôzne vedecké štúdie venované štúdiu regionálnych disparít venujú pozornosť stavu, analýze ich pôvodu, dôvodom vzniku a dopadom regionálnych disparít na priestorovú (regionálnu) štruktúru krajiny.

Cieľom tejto štúdie je na základe vybraných ukazovateľov poskytnúť prehľad o stave a vývoji RD v okresoch Trenčianskeho kraja v rokoch 2001 – 2011. Parciálnym cieľom práce je prezentovať vplyv hospodárskej krízy na vývoj vybraných ukazovateľov.

Metodológia

Na hodnotenie RD sme použili 8 indikátorov, ktoré sme podľa ich charakteru rozdelili do nasledujúcich skupín: **ekonomické** (*priame zahraničné investície, počet živnostníkov na 1 000 obyv., počet právnických osôb na 1 000 obyv.*), **sociálno-ekonomické** (*miera evidovanej nezamestnanosti, priemerná mesačná mzda*), **demografické ukazovatele** (*hrubá miera natality, index starnutia*) a ukazovatele **infraštruktúrnej vybavenosti** (*počet dokončených bytov na 1 000 obyv.*). Riadili sme sa pritom zdôvodnením Wishlada a Youilla (1997), ktorí zdôrazňujú potrebu vzájomnej kombinácie viacerých indikátorov s cieľom získania uspokojivého obrazu o regionálnej výkonnosti, resp. regionálnych disparitách.

Podľa názoru viacerých autorov (Hančlová, Tvrđý, 2004; Korec, 2009; Matlovič, Matlovičová, 2005; Klamár 2010 In: Michaeli, Matlovič, Ištók a kol. 2010; Sloboda, 2006 atď.) najväčším problémom pri hodnotení regionálnej štruktúry a identifikácie RD môže byť nepružnosť systému zverejňovať štatistické informácie vybraných ukazovateľov. Na Slovensku je problémom, že väčšina kvantitatívnych ukazovateľov nie je dostupných za úrovne regiónov NUTS 5 a NUTS 4, pri ktorých sa najviac prejavujú RD. Väčšina dátových zdrojov v SR pokrýva úroveň NUTS 1 až NUTS 3. Problémom je aj dostupnosť relevantných dát v časových radoch za sledované observačné jednotky. Na základe uvedeného sme museli klásť dôraz nato, aby boli nami vybrané ukazovatele dostupné na úrovni regiónov NUTS 4 za celé sledované obdobie rokov 2001 – 2011. Predpokladáme však, že aj náš obmedzený výber indikátorov poskytne obraz o vývine regionálnych disparít v okresoch Trenčianskeho kraja. Väčšinu indikátorov sledujeme za obdobie 2001 – 2011. Iba v prípade priamych zahraničných investícií (ďalej len „PZI“) sme sa museli obmedziť na obdobie 2001 – 2010 z dôvodu nedostupnosti definitívnych dát PZI za rok 2011.

Počet používaných metód pri meraní RD je veľmi veľký. Medzi najčastejšie používané metódy vhodné na meranie RD patria štandardná (smerodajná) odchýlka, variačný koeficient, Lorenzova krivka, Theilov index, Giniho index, Atkinsonove indexy, fuzzy či zhluková analýza (Štika, 2004). Pre stanovenie indikátorov predstavujúcich najmarkantnejšie regionálne disparity sme zvolil aplikáciu dvoch z nich – variačný koeficient (V_k) a Giniho koeficient (GI) a popri nim aj bodovú metódu, ktorej hlavnou devízou je zhrnutie ukazovateľov do jedinej syntetickej charakteristiky resp. tvorba integrovaného indikátora. V_k je podielom δ (štandardná odchýlka) a priemeru \bar{x} .

$$V_k = \frac{\delta}{\bar{x}} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{\sum_{i=1}^n n}} \cdot \frac{1}{\bar{x}},$$

kde n je počet pozorovaných jednotiek, x_i je hodnota indikátora x pre i -tu oblasť, \bar{x} je priemerná miera indikátora v celku vyššieho rádu (napr. príslušný štát) a \bar{x} je aritmetický priemer hodnôt indikátora x_i . Čím vyššia je hodnota V_k , tým väčšia je nerovnosť rozdelenia javu.

GI sa pôvodne používal na meranie dôchodkovej nerovnosti. Pohybuje sa v rozmedzí od 0 (absolútna rovnosť) po 1 (absolútna nerovnosť). Yitzhaki a Schechtman (2005) počítajú s viac ako tuctom výpočtov a formulácií, ktoré sú dostupné pre GI . Avšak **najbežnejšia definícia a spôsob výpočtu sú** (Gini 1912, In: Litchfield, 1999):

$$GI = \frac{1}{2n^2 \bar{x}} \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n (x_i - x_j),$$

kde n je celkový počet observačných (územných) jednotiek, x_j je hodnota sledovaného ukazovateľa v i -tej územnej jednotke, x_i je hodnota sledovaného ukazovateľa v j -tej územnej jednotke a \bar{x} je aritmetický priemer sledovaného ukazovateľa x .

Základom bodovej metódy je nájdenie regiónu, v ktorom príslušný indikátor dosahuje buď maximálne (progresívny rast hodnoty ukazovateľa), alebo minimálne hodnoty (degresívny rast hodnoty ukazovateľa). Vybraný ukazovateľ daného regiónu je následne ocenený 1 000 bodmi. Ostatné regióny potom získavajú bodové ohodnotenie, ktoré sa pohybujú v intervale od 0 do 1 000 bodov a to v závislosti na podiele príslušného indikátora na stanovenej kriteriálnej hodnote. Ak je východiskovým kritériom minimálna hodnota ukazovateľa, potom sa výška bodového ohodnotenia počíta s prevrátenou hodnotou tohto pomeru. Bodovú hodnotu príslušného indikátora tak v prípade maxima určíme pomocou rovnice (Tuleja, 2010b):

$$B_{ij} = \frac{x_{ij}}{x_{i \max}}$$

a v prípade minima pomocou rovnice:

$$B_{ij} = \frac{x_{i \min}}{x_{ij}},$$

kde B_{ij} je bodová hodnota i -teho indikátora pre j -tý región, x_{ij} je hodnota j -teho indikátora pre i -tý región, $x_{i \max}$ je maximálna hodnota i -teho indikátora, $x_{i \min}$ je minimálna hodnota i -teho indikátora.

Za sledované regióny sa potom sčítajú body získané podľa jednotlivých ukazovateľov, pričom celková bodová hodnota je charakteristikou regionálnej disparity. Výhodou bodovej metódy je jej schopnosť zhrnúť do jedného integrovaného indikátora ukazovateľa, ktoré sú pôvodne vyjadrené v rôznych merných jednotkách. Túto charakteristiku potom budeme označovať ako **integrovany indikátor vypočítaný pomocou bodovej metódy (IN_B)**. Týmto integrovaným indikátorom je potom bezrozmerné číslo, ktoré môže byť využité na stanovenie trendových hodnôt, pomerových či rozdielových ukazovateľov alebo na určenie poradia jednotlivých regiónov. Pomocou tohto ukazovateľa sme teda schopní určiť napr. mieru zaostávania regiónu A za regiónom B (Tuleja, 2010a).

V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že namiesto jednoduchého sčítania bodov, možno integrovany indikátor vypočítať tiež pomocou váženého aritmetického priemeru počtu bodov, ktoré jednot-

livé regióny za príslušné indikátory získali. V tomto prípade k výpočtu integrovaného indikátora využijeme nasledujúcu rovnicu (Tuleja, 2010b):

$$IN_{B;j} = \frac{1}{p} \sum_{i=1}^p$$

kde $i = 1, 2, \dots, p$ (počet ukazovateľov)

$j = 1, 2, \dots, n$ (počet regiónov)

p = počet ukazovateľov

V predkladanej práci sme použili práve poslednú spomínanú možnosť pre výpočet integrovaného indikátora, teda pomocou váženého aritmetického priemeru počtu bodov, ktoré jednotlivé regióny za príslušné indikátory získali.

Ekonomické ukazovatele

Priame zahraničné investície

Priame zahraničné investície sú jedným z významných determinantov hospodárskeho rastu súčasnej doby. Považujú sa za jeden z najdôležitejších katalyzátorov ekonomického rozvoja. U verejnosti sú často zjednodušované ako hlavný faktor vytvárania pracovných miest. PZI môžu prispieť k riešeniu celého radu problémov viacerých sektorov alebo oblastí hospodárstva. Ide napr. o oblasti ako obnova a rozvoj priemyslu, poľnohospodárstva, obchodu, vybudovanie infraštruktúry, vytvorenie nových pracovných príležitostí alebo zvýšenie stability ekonomiky (Hudec a kol., 2009).

PZI v SR a investíciami Slovenska v zahraničí sa rozumie prírastok majetkového kapitálu a reinvestovaného zisku, plynúceho zo zahraničia alebo do zahraničia, vo forme finančného alebo hmotného vkladu (Klamár 2010 In: Michaeli, Matlovič, Ištók a kol., 2010).

Hodnota PZI dobre dokumentuje investičnú atraktivitu jednotlivých regiónov Slovenskej republiky a pozitívne ovplyvňuje ich rozvojovú dynamiku. Ich význam je aj v stimulácii rozvoja regionálnej resp. lokálnej podnikateľskej sféry v podobe subdodávateľských vzťahov. Ako vo svojom príspevku spomínajú Hamada, Kasagrandá (2013), vývoj PZI v okresoch Trenčianskeho kraja môžeme rozdeliť do dvoch časových období (tab. 1, obr. 1) – pred a po začatí hospodárskej krízy, teda do roku 2008, kedy sa o hospodárskej kríze vo svete začína oficiálne hovoriť a po roku 2008 (až po súčasnosť), kedy sa dôsledky hospodárskej krízy začínajú významne dotýkať i Slovenskej ekonomiky. Vplyv hospodárskej krízy na prílev PZI sa nedotýka výlučne Trenčianskeho kraja, ale i celej Slovenskej republiky, kde je všeobecne známe, že v roku 2008 sa trend zrýchľovania výkonnosti ekonomiky Slovenska prerušil v dôsledku globálnej hospodárskej krízy. Pred rokom 2009 sa medziročný nárast PZI pohyboval v celom kraji v priemere okolo 25 % (okrem prelomu rokov 2006/2005 – nárast o 6 %). V roku 2008 v porovnaní s rokom 2007 narástli PZI iba o 4 %, v roku 2009 oproti roku 2008 zaznamenávame už prepád PZI o 17 %. V rokoch 2009 – 2010 sa začala situácia zlepšovať – nárast PZI o 7 % (obr. 1).

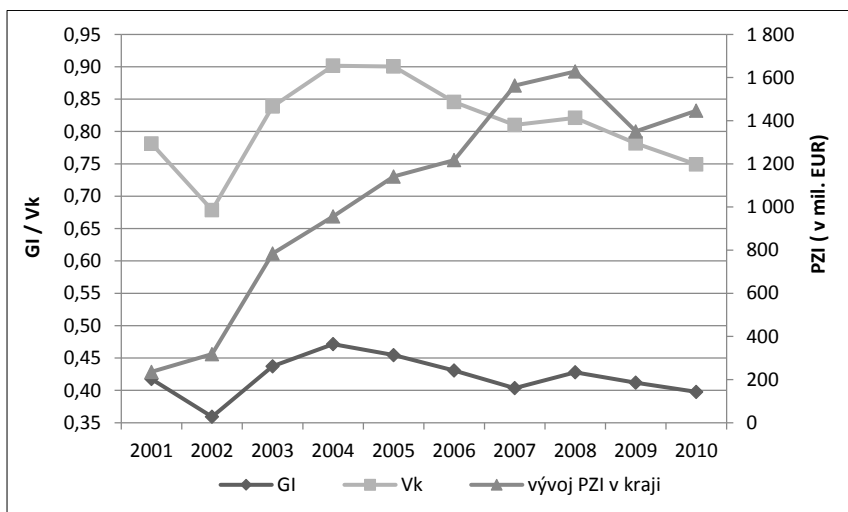
Tab. 1. Vývoj PZI (v tis. EUR) v okresoch Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2010

Okres/rok	2001*	2002*	2003*	2004*	2005*	2006	2007	2008	2009	2010
Bánovce nad Bebravou	5543	11054	27653	29869	48505	31814	62663	74136	81072	76170
Ilava	28547	37111	68721	37534	53150	70656	104237	67592	117000	215018
Myjava	1992	2556	18288	20111	24932	27801	28234	22606	18898	22351
Nové Mesto nad Váhom	39069	45675	213621	231097	280949	256701	228088	240113	262800	300991
Partizánske	3353	3485	7738	1104	24521	31579	26346	26008	21600	21369
Považská Bystrica	49990	63301	99224	123628	125854	138741	160783	200537	200029	172476
Prievidza	56695	62571	111873	147762	178413	171676	192355	190257	203518	172483
Púchov	16730	51218	51170	95519	72119	126562	310916	395955	415890	419099
Trenčín	33725	40994	185813	269503	332988	361783	449372	411272	414106	403974
Trenčiansky kraj	235644	317965	784101	956128	1141431	1217314	1562993	1628475	1350501	1446683
GI	0,4176	0,3592	0,4372	0,4714	0,4545	0,4307	0,4035	0,4279	0,4119	0,3976
Vk	0,7813	0,6785	0,8387	0,9017	0,9004	0,8456	0,8101	0,8211	0,7816	0,7491

Zdroj: NBS 2001 – 2010, vlastný výpočet; * prepočítané konverzným kurzom 1 EUR = 30,1260 SKK

Regionálne rozdiely v hodnote PZI medzi jednotlivými okresmi sú pomerne výrazné, avšak veľmi sa nemenia (obr. 1).

V sledovanom období (2001 – 2010) nedošlo ani k výraznému poklesu ani nárastu RD v PZI, čo potvrdzujú takmer zhodné hodnoty *Vk* – hodnota 0,7813 v roku 2001 a 0,7491 v roku 2010 ako aj *GI* – hodnota 0,4176 v roku 2001 a 0,3976 v roku 2010.

Obr. 1. Vývoj PZI z pohľadu regionálnych disparít v rámci okresov Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2010

Podnikateľská štruktúra

Z pohľadu ďalšieho rozvoja regiónov SR a snahy o vyrovnávanie regionálnych disparít je potrebné venovať zvýšenú pozornosť vývoju podnikateľskej sféry a jej štruktúry. Priaznivé podnikateľské prostredie je základným predpokladom rastu každej trhovej ekonomiky. Podobne ako PZI, ekonomickú situáciu regiónu charakterizuje aj počet živnostníkov resp. počet právnických osôb na 1 000 obyvateľov.

Tab. 2. Vývoj počtu právnických osôb na 1000 obyv. v okresoch Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2011

Okres/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bánovce nad Bebravou	48,06	50,07	56,29	63,25	64,52	68,19	70,23	75,24	74,50	74,88	74,61
Ilava	53,10	54,94	61,85	68,75	69,88	73,00	76,20	79,85	76,62	75,98	72,46
Myjava	45,70	47,26	52,71	57,87	58,61	63,17	65,86	70,52	69,01	70,62	70,72
Nové Mesto nad Váhom	51,19	52,32	57,60	63,85	64,03	68,12	67,82	71,14	69,34	69,07	67,91
Partizánske	52,14	52,35	59,67	64,66	65,98	69,23	74,16	79,14	79,69	80,05	77,97
Považská Bystrica	69,19	69,12	77,52	86,81	87,67	94,31	96,26	100,32	99,42	98,69	96,03
Prievidza	44,69	44,97	51,89	58,04	59,07	67,83	67,16	71,37	71,50	71,15	69,49
Púchov	43,79	45,31	52,35	56,99	57,87	64,88	62,72	65,62	65,57	64,77	64,10
Trenčín	60,73	60,09	66,33	73,91	73,02	81,29	78,58	80,70	80,08	78,36	76,55
Trenčiansky kraj	52,64	53,23	59,94	66,58	67,17	73,46	73,77	77,45	76,67	76,16	74,45
GI	0,0799	0,0740	0,0689	0,0711	0,0688	0,0633	0,0664	0,0623	0,0630	0,0614	0,0584
Vk	0,1592	0,1463	0,1387	0,1445	0,1405	0,1356	0,1373	0,1306	0,1315	0,1287	0,1234

Zdroj: RegDat 2013, vlastný výpočet

V sledovanom období došlo k postupnému zvyšovaniu počtu právnických osôb ako i počtu živnostníkov na 1 000 obyv. v celom kraji (obr. 2). Oba ukazovatele kulminovali v roku 2008 (77,45/74,07). Od roku 2008 dochádza k spomaleniu medziročného nárastu počtu právnických osôb a počtu živnostníkov. V roku 2009, s výnimkou Partizánskeho a Prievidze, dokonca tieto počty prvý raz za obdobie

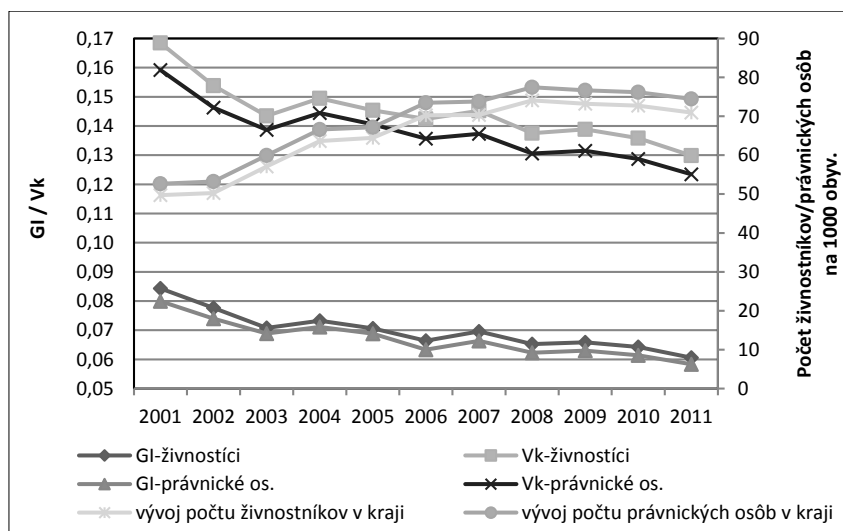
rokov 2001 – 2011 poklesli (tab. 2, tab. 3). V rokoch 2010 – 2011 ide skôr o stagnáciu počtu právnických osôb ako aj živnostníkov. Tento stav spôsobila hospodárska kríza a jej dôsledky ako aj rok 2009 a zavedenie eura. Tieto dve skutočnosti sa značne podieľali na zhoršení podnikateľského prostredia na Slovensku.

Tab. 3. Vývoj počtu živnostníkov na 1000 obyv. v okresoch Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2011

Okres/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bánovce nad Bebravou	44,30	46,23	52,60	59,55	61,19	64,38	66,66	71,71	71,28	71,68	71,32
Ilava	50,78	52,51	59,49	66,30	67,72	70,37	73,29	76,99	73,67	73,24	69,55
Myjava	41,65	43,22	49,57	54,69	55,61	59,77	62,27	67,10	65,54	66,76	66,68
Nové Mesto nad Váhom	48,24	49,28	54,83	61,00	61,40	65,13	64,43	67,67	65,78	65,65	64,40
Partizánske	48,44	48,77	56,21	61,15	62,76	65,36	70,34	75,46	75,67	75,90	73,99
Považská Bystrica	65,90	65,69	74,39	83,71	84,87	91,23	93,19	97,26	96,34	95,52	92,72
Prievidza	42,29	42,55	49,60	55,61	56,82	65,12	64,18	68,46	68,52	68,22	66,47
Púchov	41,43	42,94	50,03	54,53	55,57	61,63	59,18	62,15	61,81	61,05	60,49
Trenčín	57,74	57,09	63,13	70,40	69,75	77,40	74,41	76,52	75,83	74,25	72,29
Trenčiansky kraj	49,72	50,27	57,10	63,62	64,45	70,23	70,35	74,07	73,20	72,73	70,94
GI	0,0843	0,0776	0,0708	0,0732	0,0706	0,0664	0,0696	0,0653	0,0658	0,0643	0,0606
Vk	0,1685	0,1538	0,1435	0,1495	0,1453	0,1424	0,1452	0,1375	0,1389	0,1358	0,1299

Zdroj: RegDat 2013, vlastný výpočet

Postupné zvyšovanie oboch ukazovateľov bolo však priestorovo diferencované, pričom došlo k pozvoľnému znižovaniu regionálnych rozdielov u oboch ukazovateľov (obr. 2). V prípade počtu právnických osôb to potvrdzuje pokles V_k z 0,1592 v roku 2001 na 0,1234 v roku 2011 a GI z 0,0799 v roku 2001 na 0,0584 v roku 2011. V prípade počtu živnostníkov ide o pokles V_k z 0,1685 v roku 2001 na 0,1299 v roku 2011 a GI z 0,0843 v roku 2001 na 0,0606 v roku 2011 (tab. 2, tab. 3). Na základe obr. 2 si môžeme taktiež všimnúť, že čím bol počet právnických osôb a živnostníkov vyšší, tým boli regionálne disparity menšie.

Obr. 2. Vývoj počtu právnických osôb na 1000 obyv. a počtu živnostníkov na 1000 obyv. z pohľadu regionálnych disparít v rámci okresov Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2011

Sociálno-ekonomické ukazovatele

Ide o skupinu ukazovateľov, ktorá má okrem svojho ekonomického pozadia aj významný sociálny rozmer. Sociálno-ekonomické ukazovatele a najmä ich kvantitatívne vyjadrenia prostredníctvom štatistiky sledovaných hodnôt približujú sociálnu situáciu obyvateľstva sledovaných priestorových jednotiek (obec, okres, kraj a pod.) a naznačujú trendy jej vývoja (Klamár, 2010 In: Michaeli, Matlovič, Ištók a kol., 2010). Aj preto sme nasledujúce ukazovatele nezahrnuli čisto medzi ekonomické ukazovatele, ale vytvorili sme skupinu sociálno-ekonomických ukazovateľov.

Miera evidovanej nezamestnanosti

Miera nezamestnanosti je **významným ekonomickým ukazovateľom s výrazne sociálnym podtextom**. Ide o **kľúčový ukazovateľ pri meraní regionálnych disparít**. Používa sa pri komparácii jednotlivých krajín a regiónov a vypovedá o stave na trhu práce. **Miera evidovanej nezamestnanosti** (ďalej len „MN“) sa v súlade s dohovorom Medzinárodnej organizácie práce vypočíta z počtu disponibilných uchádzačov o zamestnanie (na Slovensku ide o evidovaných nezamestnaných ľudí registrovaných na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny), ktorí môžu bezprostredne po predložení ponuky vhodného voľného pracovného miesta nastúpiť do zamestnania. Miera evidovanej nezamestnanosti (metodika MPSVR SR) sa vypočíta podľa vzorca (Štatistická ročenka regiónov SR 2011):

$$MN \text{ v } (\%) = \frac{\text{disponibilní uchádzači o zamestnanie}}{\text{počet ekonomicky aktívnych obyvateľov}} * 100$$

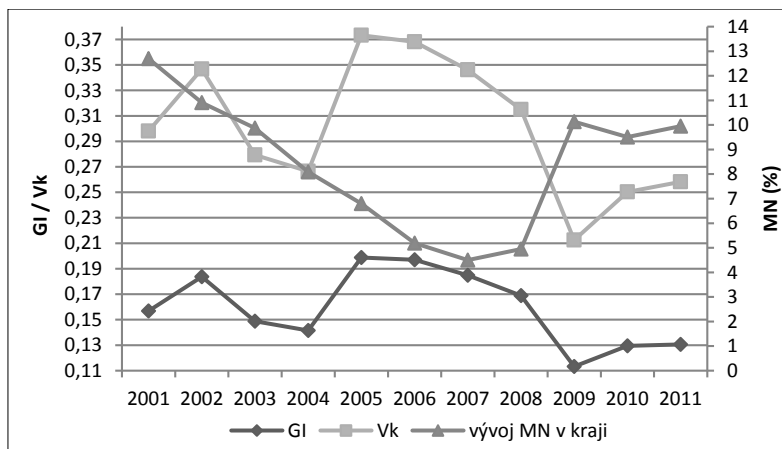
Blažek, Uhlíř (2002) považujú MN za **hlavný indikátor regionálnych problémov**. Blažek, Csank (2007) pokladajú rovnako MN ako vhodný indikátor hodnotenia regionálnych disparít, reflektujúcu nielen **charakter ekonomickej situácie v regióne**, ale aj **tzv. sociálnej kvality obyvateľstva**. Podľa Rajčákovej a Švecovej (2010) je nezamestnanosť „*prírodným fenoménom a spríevodným javom spoločnosti založenej na trhovom hospodárstve. Jej rast vyvoláva nielen vážne ekonomické, ale aj sociálne problémy občanov.*“

Miera evidovanej nezamestnanosti v Trenčianskom kraji v období rokov 2001 (12,70 %) – 2007 (4,50 %) klesala, naopak v roku 2008 nastal nárast MN oproti roku 2007 o 10 % (4,95 %) (tab. 4). V rokoch 2009 – 2011 začala prudko rásť a jej hodnoty sa pohybovali už okolo 10 %, čo je v porovnaní s rokom 2007 resp. 2008 skoro dvojnásobný nárast. Najväčší nárast MN sme zaznamenali v roku 2009 (10,13 %) (obr. 3). Je všeobecne známe, že v roku 2008 sa trend zrýchľovania výkonnosti ekonomiky Slovenska prerušil v dôsledku globálnej hospodárskej krízy. Podľa Nováka (2012) „*viaceré spoločnosti v slovenských regiónoch museli pristúpiť k hromadnému prepúšťaniu, či prinajmenšom k znižovaniu počtu svojich zamestnancov. Tí slabší, ktorí nedokázali „prežiť“ stroskotali. Miera nezamestnanosti vykazuje enormné hodnoty. Ťažko zhodnotiť, či to najhoršie obdobie už máme za sebou, alebo nás ešte očakávajú dozvuky tejto celosvetovej „búrky“.*“ Rajčáková, Švecová (2010) tvrdia, že „*hlavnou príčinou rastu nezamestnanosti v súčasnom období je vplyv svetovej finančnej krízy, ktorá spôsobila pokles dynamiky ekonomického rastu a pokles efektívnej výkonnosti slovenského hospodárstva*“.

Tab. 4. Vývoj MN v okresoch Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2011 (%)

Okres/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bánovce n/ Bebravou	17,76	16,14	13,94	9,59	9,09	6,23	5,01	5,27	9,71	9,34	10,03
Ilava	7,73	6,01	6,41	5,47	4,14	3,28	2,71	3,29	8,89	6,72	7,30
Myjava	15,81	10,65	9,07	7,66	6,30	4,68	4,12	4,26	12,70	8,76	8,15
Nové Mesto nad Váhom	13,05	12,89	11,32	9,81	5,77	4,73	3,89	4,63	9,62	7,63	7,99
Partizánske	18,34	15,85	12,36	11,69	11,18	8,34	6,86	7,41	12,75	12,27	12,85
Považská Bystrica	15,00	14,35	12,76	8,71	8,47	6,29	5,34	6,60	13,55	12,49	12,61
Prievidza	14,05	12,54	10,75	9,41	8,90	7,17	6,38	6,34	11,16	12,05	12,88
Púchov	11,97	9,50	8,88	6,85	5,03	3,84	3,83	3,92	8,42	7,51	7,25
Trenčín	6,98	5,19	5,73	4,95	3,54	2,45	2,25	2,88	7,12	7,25	7,72
Trenčiansky kraj	12,70	10,91	9,87	8,09	6,80	5,19	4,50	4,95	10,13	9,51	9,95
GI	0,1568	0,1837	0,1488	0,1415	0,1988	0,1970	0,1848	0,1689	0,1133	0,1294	0,1306
Vk	0,2980	0,3467	0,2793	0,2665	0,3732	0,3681	0,3461	0,3150	0,2125	0,2503	0,2582

Zdroj: UPSVAR 2013, vlastný výpočet

Obr. 3. Vývoj MN z pohľadu regionálnych disparít v rámci okresov Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2011

Na okresnej úrovni sledujeme rovnakú situáciu ako v kraji. MN sa v jednotlivých okresoch od roku 2001 až do roku 2007, s výnimkou Prievidze, kde MN klesla v roku 2008 o 0,04 percentuálneho bodu, znižovala (tab. 4). V posledných štyroch rokoch (2008 – 2011) MN v okresoch rástla. Tento vývoj je však výrazne regionálne diferencovaný. Dokazujú to aj hodnoty MN, ktoré sa pohybovali napr. v roku 2007 od 2,25 % (Trenčín) do 6,86 % (Partizánske). Dlhodobou najvyššou nezamestnanosť je v okresoch Bánovce nad Bebravou, Myjava, Partizánske (tab. 4). Zdôvodnenie môžeme nájsť v tvrdení Horňáka (2004), ktorí konštatuje, že „sú na Slovensku zreteľné regionálne diferencie v kvalite dopravných sietí, čo má d’alekohľadne následky v náraste ekonomických a sociálnych rozdielov medzi jednotlivými časťami krajiny. Prax ukazuje, že kvalita dopravnej infraštruktúry je kritickým momentom, ktorý veľmi často rozhoduje o smerovaní zahraničných investícií.“ Korec (2005) všeobecne považuje diaľnicu, resp. rýchlostnú komunikáciu za rozhodujúci prvok dopravnej infraštruktúry vo vzťahu k možnostiam regionálneho rozvoja. V našom prípade to znamená, že okresy tzv. Hornej Nitry (Bánovce nad Bebravou, Partizánske, Prievidza) by pre zníženie nezamestnanosti potrebovali diaľnicu resp. rýchlostnú cestu, ktorou by boli napojené na hlavný dopravný koridor Bratislava – Žilina a teda centrum Trenčianskeho kraja (mesto Trenčín). Pre túto oblasť by bolo rovnako vhodné dobudovať rýchlostnú cestu v smere Banská Bystrica – Nitra). Môžeme len prognózovať, že po vybudovaní kvalitnej a vhodne dostupnej cestnej siete by sa nezamestnanosť aj v týchto okresoch zreteľne znížila (Hamada, Kasagrandá, 2012).

Z pohľadu vývoja regionálnych disparít v rámci okresov Trenčianskeho kraja je nárast disparít najväčší v roku 2002, 2005 až 2008, čo dokazuje hodnota GI (nad 0,16) resp. V_k (hodnoty nad 0,30). Pomerne nízku úroveň RD sledujeme v rokoch 2003 – 2004 (GI – 0,1488/0,1415 a V_k – 0,2793/0,2665). V roku 2008 sa na Slovensku prejavila hospodárska kríza, nezamestnanosť začala stúpať a regionálne disparity opätovne rásť. GI sa pohybuje od 0,1133 (2009) po 0,1306 (2011) a V_k od 0,2125 (2009) po 0,2582 (2011). Aj napriek tomu, že od roku 2009 začali disparity mierne stúpať, ide v tomto období (2009 – 2011) o najnižšie RD v priebehu celého sledovaného obdobia.

Priemerná mesačná mzda

Ďalším indikátorom, ktorý sa pomerne často využíva v štúdiách zameraných na identifikáciu a hodnotenie RD je priemerná mesačná mzda. Patrí k **základným sociálno-ekonomickým ukazovateľom so sociálnymi dôsledkami, ktorý poukazuje na diferencovaný rozvoj regiónov**. Spolu s (ne-) zamestnanosťou je priemerná mesačná mzda najpreukázateľnejším indikátorom regionálneho vývoja a regionálnych nerovností, nepriamo môže poukazovať aj na životnú úroveň obyvateľstva jednotlivých regiónov.

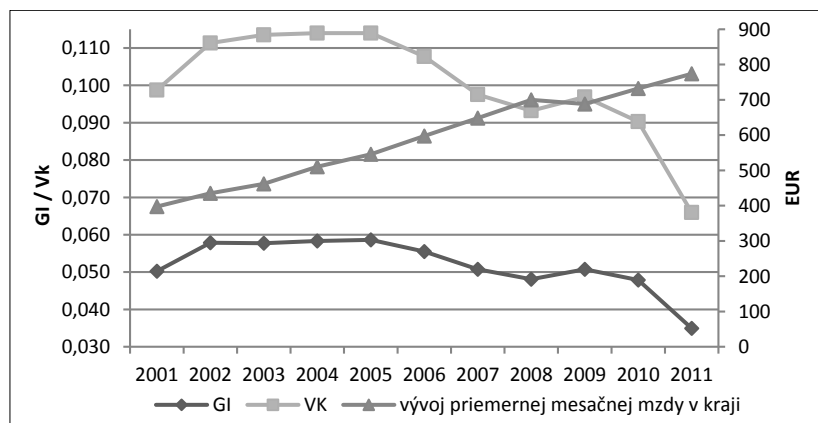
Priemerná mesačná mzda v kraji stúpala počas celého sledovaného obdobia (2001 – 2011). Výnimku tvorí výška priemernej mesačnej mzdy v roku 2009 (obr. 4), ktorá poklesla zo 700 EUR na 688 EUR (tab. 5). V tomto roku (2009) sa v dôsledku hospodárskej krízy, okrem okresu Prievidza a Trenčín, znížila priemerná mesačná mzda v priemere o 4 %. Napriek pokračujúcej hospodárskej kríze a rastúcej nezamestnanosti v rokoch 2010 – 2011, priemerná mesačná mzda naďalej rástla (obr. 4). V roku 2001 dosahovala v Trenčianskom kraji hodnotu 397 EUR, zatiaľ čo v roku 2011 už 774 EUR, čo predstavuje skoro dvojnásobný nárast. V tomto prípade však netreba zabúdať na infláciu. Obyvatelia si po odrátaní inflácie môžu dovoliť v roku 2011 asi toľko, koľko si mohli dovoliť aj v roku 2001.

Tab. 5. Vývoj priemernej mesačnej mzdy* v okresoch Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2011

Okres/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bánovce nad Bebravou	351	365	382	415	459	496	555	598	577	639	697
Ilava	385	425	441	492	537	577	642	696	688	738	803
Myjava	350	384	431	478	515	570	610	653	631	636	700
Nové Mesto nad Váhom	402	445	479	527	576	625	672	732	700	776	792
Partizánske	336	356	384	419	440	475	521	568	562	641	693
Považská Bystrica	397	431	468	523	535	604	646	718	661	692	732
Prievidza	405	450	468	525	560	598	639	685	690	723	770
Púchov	462	505	549	598	645	673	709	733	714	801	778
Trenčín	405	439	468	513	543	622	693	751	759	774	823
Trenčiansky kraj	397	435	462	511	546	597	648	700	688	732	774
GI	0,0502	0,0578	0,0577	0,0583	0,0586	0,0555	0,0508	0,0481	0,0508	0,0479	0,0350
Vk	0,0987	0,1113	0,1135	0,1140	0,1140	0,1077	0,0975	0,0932	0,0969	0,0903	0,0660

Zdroj: RegDat 2013, vlastný výpočet

* Údaje sú za podniky a organizácie s 20 a viac zamestnancami. Od roku 2009 sa údaje zisťujú zo štvrtročného rezortného výkazu o cene práce ISCP (MPSVR SR) 1-04 (údaje za 4. štvrťrok – kumulované dáta za celý rok), ktorý nahrádza doterajšie vyčerpávajúce zisťovanie z ročného výkazu Práca 3-01. Konkrétne o **priemernú mesačnú hrubú nominálnu mzdu**.

Obr. 4. Vývoj priemernej mesačnej mzdy z pohľadu regionálnych disparít v rámci okresov Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2011

Ak sa detailnejšie pozrieme na výšku priemernej mesačnej mzdy v jednotlivých okresoch, sledujeme jej rozdielnu výšku (tab. 5). Podľa Závárskej (2012) „ak je ponuka pracovnej sily vysoká, cena práce klesá, a naopak. V okresoch s vysokou mierou nezamestnanosti možno preto očakávať pokles mzdy ako ceny práce. Naopak, v okresoch s nízkou mierou nezamestnanosti možno očakávať nárast mzdy, nakoľko kvalitná voľná pracovná sila je tu vzácna.“ Práve okresy ako Partizánske a Bánovce nad Bebravou, okresy s dlhodobou najvyššou MN (tab. 4), vykazujú najnižšiu priemernú mzdu z pomedzi všetkých okresov Trenčianskeho kraja (tab. 5). Jej hodnota sa v týchto okresoch pohybuje v priemere za roky 2001 – 2011 okolo 500 EUR (Partizánske – 491 EUR a Bánovce nad Bebravou – 503 EUR). Na druhej strane okresy s najnižšou MN (Trenčín, Ilava) dosahujú dlhodobu najvyššiu priemernú mesačnú mzdu (napr. v roku 2011 nad 800 EUR).

Aj napriek tomu, že na úrovni okresov bola priemerná mesačná mzda pomerne diferencovaná (tab. 5), regionálne rozdiely sa postupne znižujú (obr. 4). GI klesol z hodnoty 0,0502 v roku 2001 na 0,0350 v roku 2011. Ešte zreteľnejšie to môžeme vidieť na hodnotách Vk v tabuľke č. 5. Vk klesol z hodnoty 0,987 v roku 2001 na 0,660 v roku 2011.

Demografické ukazovatele

Tvrdoň, Hamalová, Žárska (1995) sú toho názoru, že ľudské a pracovné zdroje patria k významným faktorom endogénneho rozvoja regiónu. Tak ako rozmiestňovanie obyvateľstva i rozmiestňovanie ekonomických aktivít sú navzájom prepojené. Tieto procesy sa menia a vyvíjajú v čase, sú dynamické. Obyvateľstvo, jeho prístupnosť, nie je len jeden z faktorov lokalizácie regionálneho rozvoja, ale tiež nositeľom nadradených regionálnych cieľov. Ide o báзовú skupinu indikátorov, ktoré významnou predikujú rámec ostatných skupín indikátorov.

Hrubá miera natality

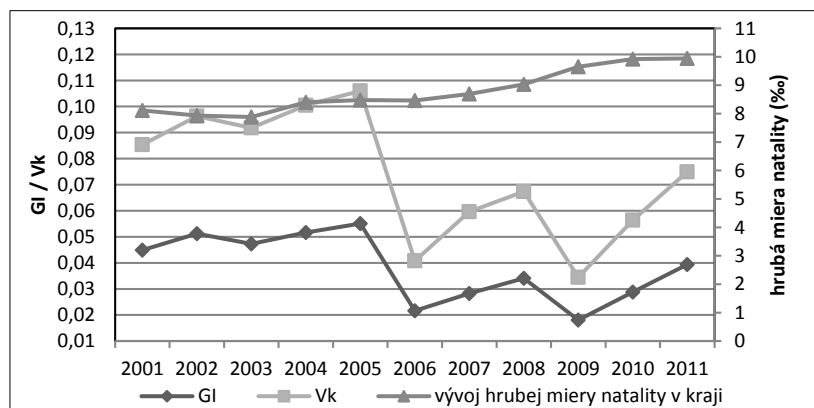
Medzi hlavný proces prirodzeného pohybu obyvateľstva patrí pôrodnosť (natalita). Ide o proces priamo vstupujúci do bilancie pohybu obyvateľstva. Pri štatistických porovnaníach sa používa **hrubá miera natality** (počet živonarodených detí na 1 000 obyv.). Hrubá miera natality je ukazovateľom reprodukčnej vitality jednotlivých regiónov.

Na základe obr. 5 vidíme, že pôrodnosť má za celý kraj stúpajúcu tendenciu. Hrubá miera natality stúpala z 8,11 ‰ v roku 2001 na 9,94 ‰ v roku 2011 (tab. 6). Najväčší nárast hrubej miery natality je v rokoch 2009 – 2011, kedy hodnota za kraj dosahuje úroveň nad 9,50 ‰. Z pomedzi okresov je najzaujímavejší okres Myjava, kde sa hrubá miera natality iba v roku 2009 dostala nad hranicu 9 ‰ (9,13 ‰). Tento jav je spôsobený náboženskou štruktúrou okresu. Podľa ŠÚSR (2001) je až 51 % obyvateľov okresu evanjelikov, o ktorých vieme, že majú nižšiu pôrodnosť než rímskokatolíci (okres Myjava – 15 % rímskokatolíkov). Vývoj hrubej miery natality v ostatných okresoch kopíruje vývoj za kraj.

Tab. 6. Vývoj hrubej miery natality (‰) v okresoch Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2011

Okres/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bánovce nad Bebravou	9,09	9,21	9,43	8,92	8,62	8,47	9,85	9,70	10,24	10,37	10,69
Ilava	8,00	7,45	7,29	8,11	7,82	9,07	8,86	9,26	10,04	9,76	10,92
Myjava	7,22	6,91	7,04	7,16	6,72	8,31	7,94	7,70	9,13	8,74	8,90
Nové Mesto nad Váhom	7,64	7,29	7,53	8,37	8,32	8,42	8,42	8,95	9,78	9,83	9,59
Partizánske	7,42	8,15	7,88	7,94	7,81	8,10	8,49	8,55	9,70	9,73	9,25
Považská Bystrica	9,12	7,95	8,35	8,54	8,71	8,70	8,42	9,16	9,71	10,31	10,47
Prievidza	7,95	7,58	7,45	7,78	8,25	8,05	8,66	8,76	9,39	9,58	9,18
Púchov	8,69	8,99	8,37	10,13	9,81	8,18	8,65	9,54	9,46	9,55	10,44
Trenčín	8,01	8,29	8,13	8,89	9,19	8,81	8,82	9,33	9,66	10,60	10,35
Trenčiansky kraj	8,11	7,93	7,88	8,40	8,48	8,46	8,69	9,03	9,65	9,92	9,94
GI	0,0449	0,0512	0,0473	0,0517	0,0551	0,0216	0,0283	0,0341	0,0181	0,0288	0,0394
Vk	0,0854	0,0963	0,0918	0,1005	0,1060	0,0408	0,0596	0,0674	0,0345	0,0564	0,0749

Zdroj: RegDat 2013, vlastný výpočet

Obr. 5. Vývoj hrubej miery natality (‰) z pohľadu regionálnych disparít v rámci okresov Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2011

V rokoch 2001 – 2011 došlo k postupnému znižovaniu (medzi-) okresných disparít v hrubej miere natality (obr. 5). Najvyšší pokles RD nastal v roku 2006. Hodnota V_k sa dostala z 0,1060 v roku 2005 na hodnotu 0,0408 v roku 2006. Podobne klesli hodnoty GI z 0,0551 v roku 2005 na 0,0216 v roku 2006. V prípade tohto indikátora môžeme dokonca povedať, že v rámci všetkých sledovaných ukazovateľov, ide o najnižšie disparity medzi okresmi Trenčianskeho kraja. Potvrďuje to jednak pokles V_k z 0,0854 v roku 2001 na 0,0749 v roku 2011 ako aj pokles GI z 0,0449 v roku 2001 na 0,0394 v roku 2011.

Index starnutia obyvateľstva

Medzi významné demografické ukazovatele patrí aj **index starnutia obyvateľstva**. Vyjadruje pomer medzi poproduktívnou a predproduktívnou zložkou obyvateľstva, t.j. počet obyvateľov, ktorí sú nad 64 rokov veku na 100 detí vo veku od 0 až 14. Ukazovateľ charakterizuje proces starnutia (mladnutia) populácie. Ako nepriaznivý pomer sa hodnotí index starnutia vyšší ako 100. Regióny s vyšším podielom obyvateľov v poproduktívnom veku (vysoký index starnutia) indikujú negatívne predpoklady v regióne z hľadiska pracovnej sily, evokujú vo vyššej miere riešenia zabezpečujúce sociálne podmienky obyvateľov (domovy dôchodcov, sociálne služby), naopak vyšší podiel obyvateľov v predproduktívnom veku predstavuje potenciálnu zložku pracovnej sily.

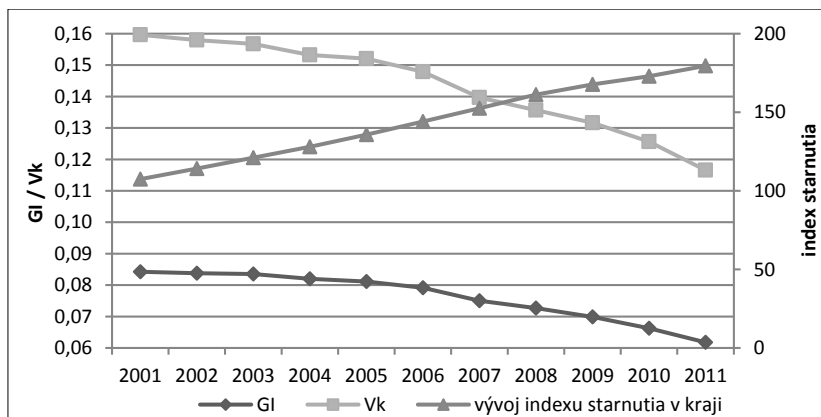
V rokoch 2001 – 2011 vidno konštantné stúpanie hodnôt indexu starnutia (obr. 6). Skoro vo všetkých okresoch dosahuje index hodnotu nad 100 (tab. 7), čo predstavuje výrazné starnutie obyvateľstva. Výnimku tvorila v roku 2001 – 2003 Považská Bystrica, v rokoch 2001 – 2002 Púchov a v roku 2001 Ilava. Vo všetkých spomenutých okresoch sa dostal index starnutia pod úroveň 100 (tab. 7). Pri vývoji indexu starnutia nás na prvý pohľad zaujme výška tohto indexu v okrese Myjava, ktorá už v roku 2008 presiahla hodnotu 200. Myjava patrí medzi populačne najstaršie okresy SR. Prvým faktorom je, že okres Myjava patrí do kopaničiarskej oblasti Myjavskej pahorkatiny. Kopaničiarske oblasti Slovenska čelia viacerým problémom spojených s demografickým vývojom v krajine, zlou dostupnosťou služieb alebo menej kvalitnou infraštruktúrou. Nastáva migrácia (najmä mladých ľudí) do miest (nedostatok pracovných príležitostí). Viaceré práce sa venujú vplyvu religiozity na pôrodnosť. Napr. Botíková, Švecová a Jakubíková (1997) vo svojej knihe tvrdia, že vyššiu pôrodnosť katolíkov možno spájať s dogmatizmom tejto viery, ktorá najmä v minulosti prísne zakazovala používanie antikoncepčných prostriedkov i samotné potraty. Preto je u evanjelikov, všeobecne známe, že majú nižšiu pôrodnosť ako obyvateľstvo hlásiace sa k rímskokatolíckej cirkvi. Druhým faktorom môže byť teda práve nižšia pôrodnosť v okrese Myjava. Práve tu, ako sme už vyššie spomínali, je pomerne vysoké zastúpenie evanjelikov. Starnutie obyvateľstva je teda dôsledkom dlhodobu nízkej pôrodnosti.

Tab. 7. Vývoj indexu starnutia v okresoch Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2011

Okres/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bánovce nad Bebravou	100,40	105,92	112,27	118,12	125,02	131,71	138,40	145,35	151,20	156,86	163,70
Ilava	94,95	102,12	109,57	117,04	125,78	134,52	144,33	154,09	161,18	167,45	172,90
Myjava	137,08	144,48	153,86	161,67	173,46	182,38	189,73	199,77	208,90	214,84	219,30
Nové Mesto nad Váhom	130,91	138,82	145,94	151,56	158,58	166,03	173,58	181,35	185,09	189,41	193,70
Partizánske	117,82	125,44	132,82	140,27	148,26	158,19	167,58	177,01	184,04	189,45	197,80
Považská Bystrica	87,10	92,46	97,37	103,30	110,39	117,76	125,51	133,99	140,57	146,45	154,00
Prievidza	102,13	109,66	117,79	126,46	135,15	143,97	153,61	163,09	170,22	175,94	184,20
Púchov	95,06	99,15	104,80	108,49	114,30	121,00	128,88	136,24	143,56	150,03	157,90
Trenčín	119,12	125,51	132,23	139,19	145,74	154,61	162,20	170,16	175,64	178,55	182,50
Trenčiansky kraj	107,43	114,11	121,13	128,04	135,74	144,06	152,54	161,22	167,71	172,95	179,50
GI	0,0843	0,0838	0,0835	0,0820	0,0811	0,0791	0,0750	0,0727	0,0699	0,0663	0,0618
V_k	0,1596	0,1580	0,1567	0,1532	0,1521	0,1479	0,1397	0,1357	0,1316	0,1256	0,1166

Zdroj: RegDat 2013, vlastný výpočet

Ak sa pozrieme na regionálne rozdiely medzi okresmi, tak tie majú v celom období rokov 2001 – 2011 klesajúcu krivku. Dokazujú to hodnoty V_k aj GI . V_k bol v roku 2011 na úrovni 0,1596 a v roku 2011 klesol na 0,1166. GI poklesol z hodnoty 0,0843 v roku 2001 na hodnotu 0,0618 v roku 2011. Z obr. 6 možno vyčítať, že zvyšujúca pôrodnosť má pozitívny efekt na znižovanie RD.

Obr. 6. Vývoj indexu starnutia z pohľadu regionálnych disparít v rámci okresov Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2011

Sociálna infraštruktúra

Dôležitosť sociálnej infraštruktúry by sa ako faktor ovplyvňujúci regionálny rozvoj nemal podceňovať. Dostupnosť kvalitnej sociálnej infraštruktúry môže ovplyvniť rozhodnutia, kam investovať alebo umiestniť nový podnik. Je to najmä v prípade, ak majú dané subjekty možnosť bez obmedzení rozhodovať o mieste bydliska, práce a vyhovieť tak osobným preferenciám a rodinným záujmom (Mintálová, 2010 In: Michaeli, Matlovič, Ištók a kol., 2010).

Dokončené byty

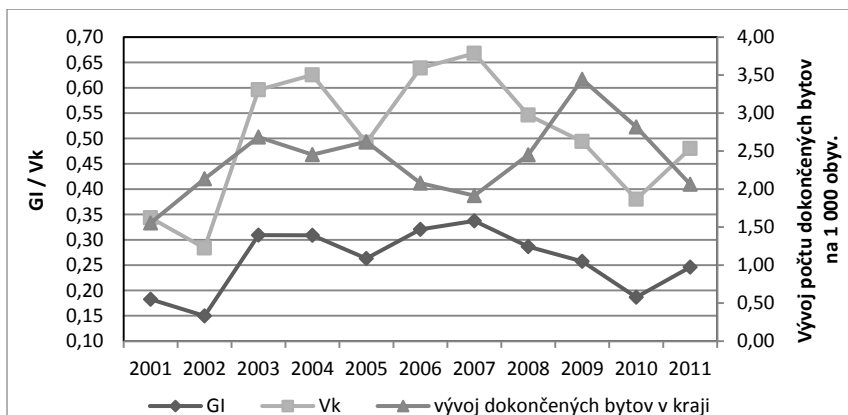
Kvalitné a dostupné bývanie je dôležitým faktorom ovplyvňujúcim mobilitu pracovnej sily, ako aj kvalitu života obyvateľov. Intenzívna bytová výstavba a počet dokončených bytov na jednej strane vypovedá o atraktivnosti daného regiónu na trvalé bývanie, na strane druhej prináša obci priaznivé podmienky pre prípadný hospodársky rast. Pre štatistické porovnanie sa používa počet dokončených bytov na 1000 obyv.

Podľa obr. 7 je vývoj počtu dokončených bytov na 1 000 obyv. v kraji veľmi diferencovaný. Je zaujímavé, že práve po vypuknutí hospodárskej krízy v roku 2009 bolo dokončených najviac bytov na 1000 obyv. (3,45). Najviac bytov bolo v priemere za roky 2001 – 2011 dokončených v okresoch Trenčín (3,75), Nové Mesto nad Váhom (3,16) a v Púchove (2,95). Na druhej strane najmenej v okresoch Partizánske (0,95), Bánovce nad Bebravou (1,47) a v Myjave (1,52). V oboch prípadoch to značí, že viac bytov je dokončených v rozvinutejších okresoch napojených na kvalitnú dopravnú sieť, s dobrou dostupnosťou a nízkou MN (pozri predchádzajúci text).

Tab. 8. Vývoj počtu dokončených bytov na 1 000 obyv. v okresoch Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2011

Okres/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bánovce nad Bebravou	1,04	1,56	1,30	1,17	2,02	0,81	0,95	1,42	1,56	2,96	1,40
Ilava	1,84	1,43	2,15	1,60	1,89	1,57	1,43	2,38	3,61	3,14	2,84
Myjava	1,75	2,59	0,91	2,00	0,85	1,38	0,68	1,89	1,72	1,84	1,09
Nové Mesto nad Váhom	1,02	2,77	5,17	1,41	3,11	2,53	2,25	3,78	4,51	5,09	3,06
Partizánske	0,86	1,76	0,99	0,86	0,89	0,36	0,61	0,44	1,40	1,38	0,72
Považská Bystrica	1,32	1,38	1,43	2,95	1,33	1,86	1,04	1,64	3,47	2,86	1,53
Prievidza	1,33	2,00	2,85	1,48	3,40	1,29	1,47	1,90	2,41	2,00	1,65
Púchov	2,19	2,56	3,25	3,55	2,92	2,39	3,62	4,59	3,14	2,82	1,46
Trenčín	2,27	2,84	3,52	5,21	3,80	4,39	3,52	3,34	6,05	3,16	3,16
Trenčiansky kraj	1,55	2,14	2,69	2,45	2,62	2,08	1,91	2,45	3,45	2,82	2,07
GI	0,1826	0,1497	0,3090	0,3088	0,2632	0,3206	0,3371	0,2864	0,2575	0,1866	0,2461
Vk	0,3434	0,2837	0,5959	0,6253	0,4920	0,6389	0,6678	0,5459	0,4941	0,3799	0,4799

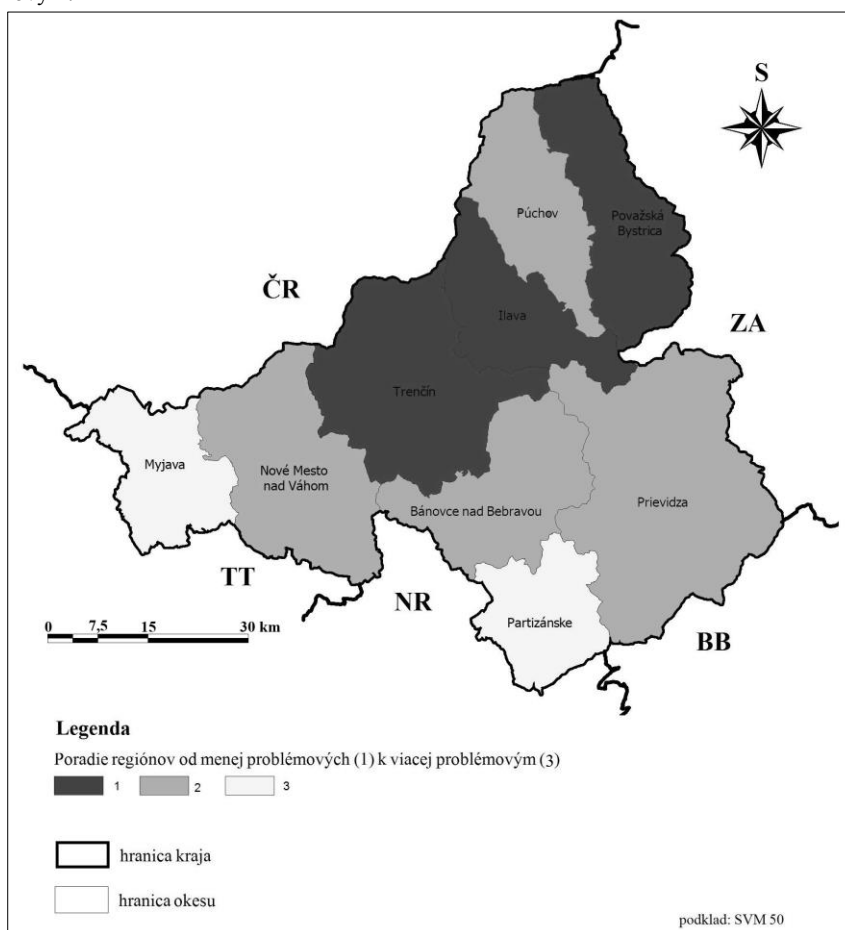
Zdroj: RegDat 2013, vlastný výpočet

Obr. 7. Vývoj počtu dokončených bytov na 1000 obyv. z pohľadu regionálnych disparít v rámci okresov Trenčianskeho kraja v r. 2001 – 2011

Využitie integrovaného ukazovateľa pomocou bodovej metódy

Integrovaný indikátor vypočítaný pomocou bodovej metódy (IN_B) sme využili k tomu, aby sme na záver jednotlivé regióny zaradili do skupín od najmenej problémových regiónov k regiónom najviac problémovým.

Obr. 8. Poradie okresov založené na integrovanom indikátore vypočítanom pomocou bodovej metódy

Celkovo sme vytvorili 3 skupiny okresov na základe bodov získaných za jednotlivé ukazovatele. Okresy, ktoré dosiahli najviac bodov boli zaradené do skupiny 1 (najmenej problémové regióny), pričom okresy ktoré dosiahli najmenej bodov do skupiny 3 (najviac problémové regióny). V našom prípade sme teda okresy zoradili do skupín, kde sú RD v sledovanom období 2001 – 2011 najvýraznejšie (skupina 3) k okresom, kde sú najmenej výrazné (skupina 1). Do výpočtu sme zakomponovali všetky ukazovatele v období 2001 – 2011 s výnimkou PZI, ktoré sme z dôvodu nedostupnosti definitívnych dát PZI za rok 2011 vylúčili z analýzy.

Ako vidieť na obr. 8, najhoršie postavenie v rámci Trenčianskeho kraja majú okresy Myjava a Partizánske (skupina 3), ktoré vykazovali aj podľa väčšiny analyzovaných ukazovateľov „negatívne“ hodnoty. Okresy dosiahli len v jednom roku (Partizánske – 2010, Myjava – 2008) lepšie bodové hodnotenie, ktoré by ich nezaradilo do skupiny 3. Najlepšie postavenie majú naopak okresy Trenčín, Považská Bystrica a Ilava (skupina 1). Ide o okresy, ktoré aj v predchádzajúcich čiastkových analýzach dopadli najlepšie. Do skupiny 2 patria okresy Nové Mesto nad Váhom, Púchov, Bánovce nad Bebravou a Prievidza. Z týchto okresov dopadol najlepšie Púchov, ktorý sa nachádza na rozmedzí prvej a druhej skupiny. V piatich rokoch (2004 – 2008) sa zaradil do skupiny 1 a v šiestich rokoch (2001 – 2003, 2009 – 2011) do skupiny 2. Na druhej strane stojí okres Bánovce nad Bebravou. Ten sa v piatich rokoch (2001 – 2004, 2006) začlenil do skupiny 3 a v šiestich rokoch (2005, 2007 – 2011) do skupiny 2.

Tab. 9. Okresy Trenčianskeho kraja zaradené do skupín podľa integrovaného ukazovateľa v r. 2001 – 2011

Okres/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bánovce nad Bebravou	3	3	3	3	2	3	2	2	2	2	2
Ilava	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1
Myjava	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3
Nové Mesto nad Váhom	3	2	2	3	2	2	2	2	2	1	2
Partizánske	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
Považská Bystrica	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Prievidza	3	3	2	3	2	3	2	2	2	2	2
Púchov	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2
Trenčín	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Záver

Špecifickým znakom regionálnej štruktúry Slovenska sú priestorovo výrazné a neustále sa prehlbujúce RD, ktoré sú bezprostredným prejavom priestorovo diferencovanej ekonomickej aj sociálnej úrovne regiónov (Rajčáková, 2009). V prípade nami uskutočnenej analýzy pomocou vybraných ekonomických, sociálno-ekonomických, demografických ukazovateľov a ukazovateľov infraštruktúrnej vybavenosti sme dospeli k viacerým záverom. V prípade Trenčianskeho kraja môžeme identifikovať silný západno-východný gradient s výrazným hospodárskym jadrom v západnej časti kraja tvorený okresmi Trenčín, Ilava, Púchov, Považská Bystrica a východnými okresmi (Bánovce nad Bebravou, Partizánske, Prievidza), ktoré zaostávajú za tými západnými okresmi. Okres Nové mesto nad Váhom sa nachádza akoby v „strede“ medzi rozvinutými západnými a menej rozvinutými východnými okresmi. Okresy v západnej časti Trenčianskeho kraja majú priaznivejšie ekonomické prostredie pre príchod zahraničných investorov, znižovanie MN, pre výstavbu bytov a pod. Pri analyzovaní jednotlivých ukazovateľov dosahovali najlepšie výsledky. Vo východnej časti kraja sú okresy tzv. Hornej Nitry (Bánovce nad Bebravou, Partizánske, Prievidza), u ktorých nebola pri tvorbe administratívneho členenia rešpektovaná prírodná hranica v Trenčianskom samosprávnom kraji medzi Hornitarskou a Trenčianskou župou (Strážovské vrchy). Strážovské vrchy tvoria výraznú prírodnú bariéru medzi rozvojovou osou kraja (Nové mesto nad Váhom, Trenčín, Ilava, Púchov, Považská Bystrica) a okresmi Hornej Nitry. V okresoch absentuje diaľnica resp. rýchlостná cesta, ktorou by boli okresy napojené na hlavný dopravný koridor Bratislava – Žilina a teda centrum Trenčianskeho kraja (mesto Trenčín). Podobná situácia

nastáva aj v prípade Myjavy. Ide rozlohou o malý okres, ktorý je charakteristický periférnou polohou v rámci Trenčianskeho kraja. Okres Myjava leží taktiež mimo hlavných dopravných koridorov Slovenska. Spomínané okresy vykazovali najhoršie hodnoty analyzovaných ukazovateľov z pomedzi všetkých okresov kraja. V prípade Trenčianskeho kraja hrá dôležitý aspekt pri RD cestná sieť a samozrejme koniec hospodárskej krízy. V súčasnej dobe môžeme len prognózovať, že po vybudovaní kvalitnej cestnej siete by sa zvýšil prílev PZI, hospodárstvo by ožilo, nezamestnanosť by začala klesať a RD v problémových okresoch by sa znížili. Na druhej strane je hospodárska kríza, ktorej trvanie a koniec je stále veľkou neznámou. Všetko závisí od situácie krajín v EÚ. Slovensko ako člen EÚ je silno naviazaný na európsky trh, zahraničný kapitál, dodávateľsko-odberateľské vzťahy, export a pod.

Literatúra

- BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. 2002: *Teorie regionalního rozvoje*. Praha (Karolinum), 212 s.
- BLAŽEK, J., CSANK P. 2007: Nová fáze regionálního rozvoje v ČR? *Sociologický časopis*, 43, 945-965.
- BOTÍKOVÁ, M., ŠVECOVÁ, S., JAKUBÍKOVÁ, K. 1997: *Tradicie slovenskej rodiny*. Bratislava (Veda), 242 s.
- HAMADA, R., KASAGRANDA, A. 2012: Diaľnica D1 a jej vplyv na mieru nezamestnanosti v Trenčianskom kraji. *Geographia Cassoviensis*, 4(2), 28-36.
- HAMADA, R., KASAGRANDA, A. 2013: Vplyv hospodárskej krízy na stav priamych zahraničných investícií a mieru evidovanej nezamestnanosti v okresoch Trenčianskeho kraja. *Študentská vedecká konferencia 24. apríl 2013 – Zborník príspevkov*. Bratislava (Univerzita Komenského), 1403-1408.
- HANČLOVÁ, J., TVRDÝ, L. 2004: Classification of the Regions. In Ramík, J. et al. eds. *Multiregional and Regional Models*. Ostrava (VŠB-TU), 163-214.
- HUDEC, O., URBANČÍKOVÁ, N., DŽUPKA, P., ŠEBOVÁ, M., KLIMOVSKÝ, D., SUHÁNYI, L., ŽELINSKÝ, T. 2009: *Podoby regionálneho a miestneho rozvoja*. Košice (Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach), 344 s.
- KOREC, P. 2009: Štrukturálne zmeny ekonomiky Slovenska v prvej etape spoločenskej transformácie v regionálnom kontexte. *Geographia Moravica*, 1, 11-26.
- LITCHFIELD, J. A. 1999: *Inequality: Methods and Tools. Text for World's Bank Web Site on Inequality, Poverty, and Social-Economic Performance*. Washington (The World Bank). Dostupné na: http://www.clsbe.lisboa.ucp.pt/docentes/url/analeco2/Papers%5CLitchfield_Inequality_Methods_Tools.pdf.
- MATLOVIČ, R., MATLOVIČOVÁ, K. 2005: Vývoj regionálnych disparít na Slovensku a problémy regionálneho rozvoja Prešovského kraja. *Folia geographica*, 47, 66-88.
- MICHAELI, E., MATLOVIČ, R., IŠTOK, KLAMÁR, R., HOFIERKA, J., MINTÁLOVÁ, T., MITRÍKOVÁ, J. 2010: *Regionálny rozvoj pre geografov*. Prešov (Prešovská univerzita v Prešove), 717 s.
- NOVÁK, M. 2012: Priame zahraničné investície ako faktor znižovania regionálnej nezamestnanosti. *Finančné trhy [elektronický zdroj]*, október 2012. Dostupné na: http://www.derivat.sk/files/casopis%202012/2012_Okt_M.Novak_PZI.pdf.
- NBS 2001 – 2010: *Priame zahraničné investície*. Bratislava (Národná banka Slovenska). Dostupné na: <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>
- RAJČÁKOVÁ, E. 2009: *Regionálny rozvoj a regionálna politika Európskej únie a Slovenska*. Bratislava (Geografika), 136 s.
- RAJČÁKOVÁ, E., ŠVECOVÁ, A. 2010: Regionálne disparity nezamestnanosti na Slovensku. *XIII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách: Bořetice, 16. – 18. června 2010*. Brno (MU ESF), 118-125.
- REGDAT 2013: *Databáza regionálnej štatistiky – REGDAT*. Bratislava (Štatistický úrad SR). Dostupné na: <http://pxweb.statistics.sk/pxwebslovak/index.htm>.
- SLOBODA, D. 2006: *Slovensko a regionálne rozdiely – teórie, regióny, indikátory, metódy*. Bratislava (Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika), 49 s.
- ŠÚSR 2001: *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v SR v roku 2001*. Bratislava (Štatistický úrad Slovenskej republiky).

- ŠÚSR 2011: *Štatistická ročenka regiónov SR*. Bratislava (Štatistický úrad Slovenskej republiky, VEDA – vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied), 663 s.
- ŠTIKA, R. 2004: Regionální rozdíly v Česku v 90. letech v kontextu novodobého vývoje. *Geografie – Sborník České geografické společnosti*, 109, 15-26.
- TULEJA, P. 2010a: Měření regionálních disparit – pohled zpět. *Sborník z mezinárodní vědecké konference Regionální disparity a hospodářské subjekty v územním rozvoji, Ostrava 4. – 5. 11. 2010*. Ostrava (VŠB-TU), 58-73.
- TULEJA, P. 2010b: Praktická aplikace metod hodnocení regionálních disparit. *Acta academica karvi-niensia*, 1, 496-509.
- TVRDOŇ, J., HAMALOVÁ, M., ŽÁRSKA, E. 1995: *Regionálny rozvoj*. Bratislava (Ekonom), 180 s.
- UPSVAR 2001 – 2012: *Nezamestnanosť – mesačné štatistiky*. Bratislava (Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny). Dostupné na internete: http://www.upsvar.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky.html?page_id=1254?
- WISHLADE, F., YUILL, D. 1997: Measuring Disparities for Area Designation Purposes: Issues for the European Union. *Regional and Industrial Policy Research Paper*, 24, Glasgow (University of Strathclyde), 33 s.
- YITZHAKI, S., SCHECHTMAN, E. 2005: The properties of the extended Gini measures of variability and inequality. *Metron – International Journal of Statistics*, 3, s. 401-433.
- ZÁVARSKÁ, Z. 2012: Analýza súvislostí medzi mierou evidovanej nezamestnanosti a priemernou mesačnou mzdou na úrovni LAU I. *Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky ANNO*, 267-279.

Príspevok vznikol v rámci riešenia grantu VEGA č. 1/1143/12 Regióny: vývoj, transformácia a regionálna diferenciacia.

Analysis of Status and Development of Regional Disparities in the Districts of Trenčín County in the Years 2001 – 2011

Róbert HAMADA

Summary: *Summary: In the presented work we have tried to evaluate the level of regional disparities in the districts of the Trenčín County in the years 2001 – 2011 by selected indicators with emphasis on assessment of the impact caused by the economic crisis. Selected indicators were divided according to their properties into four groups: economic, socio-economic, demographic indicators and indicators of infrastructure facilities. The Gini coefficient, coefficient of variation and the point method have been chosen for suitable methods for measuring regional disparities. The introduction deals with methodology. The analysis sums up several conclusions. The economic crisis affects the figures to a large degree resulting in a high level of regional disparities measured by selected indicators. In 2009 the crisis hit Slovakia with the highest intensity. The negative effects of the economic crisis go hand in hand with the growth of regional disparities. The end of the economic crisis depends on the situation in the EU. Slovakia as the EU member is strongly linked to the European market, foreign capital, sub-contracting, export etc. In the last section we have used the point method for calculation of integrated indicator. For each district, we added up points obtained for each pattern. The total value has featured particular patterns of regional disparities. The districts have been divided into five groups according to the gained points. Figure 8 shows the classification of districts into groups based on the overall average that individual districts achieved in 2001 – 2011. Within the county it can be clearly seen that the leader is the districts of Trenčín and Považská Bystrica and the lagging district is Partizánske.*

- Tab. 1. Development of FDI in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2010*
- Tab. 2. Development of the number of juridical persons per 1 000 inhabitants in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2011*
- Tab. 3. Development of the number of tradespeople per 1 000 inhabitants in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2011*
- Tab. 4. Development of registered unemployment rate in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2011*
- Tab. 5. Development of the average monthly wage in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2011*
- Tab. 6. Development of gross birth-rate (‰) in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2011*
- Tab. 7. Development of aging index in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2011*
- Tab. 8. Development of number of completed dwellings per 1 000 inhabitants in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2011*
- Tab. 9. The districts of Trenčín County grouped under the integrated indicator in the years 2001 – 2011*
- Fig. 1. Development of FDI from the perspective of regional disparities in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2010*
- Fig. 2. Development of the number of legal persons per 1 000 inhabitants and the number of tradespeople per 1 000 inhabitants from the perspective of regional disparities in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2011*
- Fig. 3. Development of registered unemployment rate from the perspective of regional disparities in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2011*
- Fig. 4. Development of the average monthly wage from the perspective of regional disparities in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2011*
- Fig. 5. Development of gross birth-rate (‰) from the perspective of regional disparities in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2011*
- Fig. 6. Development of aging index from the perspective of regional disparities in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2011*
- Fig. 7. Development of number of completed dwellings per 1 000 inhabitants from the perspective of regional disparities in the districts of Trenčín County in the years 2001 – 2011*
- Fig. 8. The ranking of districts based on the integrated indicators calculated by point method*
-

Adresa autora:

Mgr. Róbert Hamada
Katedra regionálnej geografie ochrany a plánovania krajiny
Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského
Mlynská dolina, 842 15 Bratislava
hamada@fns.uniba.sk